

Vragen gesteld door de leden der Kamer, met de daarop door de regering gegeven antwoorden

2382

Vragen van de leden **Middendorp** (VVD) en **Van Eijs** (D66) aan de Staatssecretaris van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties over *het artikel «Soap rond architecten verbouwing Binnenhof»* (ingezonden 1 april 2019).

Antwoord van Staatssecretaris **Knops** (Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties) (ontvangen 23 april 2019).

Vraag 1

Kent u het bericht «Soap rond architecten verbouwing Binnenhof»?¹

Antwoord 1

Ja.

Vraag 2

Kloppen de berichten dat er op zoek wordt gegaan naar een nieuwe architect voor de renovatie van de Tweede Kamer? Zo ja, kunt u de Kamer informeren waarom dat zo is?

Antwoord 2

Naast OMA staat op dit moment nog een tweetal ondersteunende architecten voor het gebouwcomplex van de Tweede Kamer onder contract. Overigens zijn voor de renovatie van de gebouwen van de Eerste Kamer, Raad van State, Algemene Zaken en Grafelijke zalen en de aanpassingen in de noodzakelijke tijdelijke huisvesting in totaal 12 architecten betrokken. Gebouwdeel N, dat de essentie vormt van het democratisch proces, is eind tachtiger jaren door architect Pi de Bruijn ontworpen, waarna het in 1992 in gebruik is genomen. Mede gelet op zijn kennis over dit gebouwdeel en de wens van de gebruikers ben ik voornemens om architect Pi de Bruijn een opdracht voor gebouwdeel N te geven.

¹ Soap rond architecten verbouwing Binnenhof (AD) d.d. 28 mrt 2019

Vraag 3

Wat betekent het bovenstaande en het eerdere vertrek van de architect van het Eerste Kamergebouw voor de renovatie van het Binnenhof?² Heeft dit invloed op het tijdpad of budget van het project? Wat zijn per situatie de financiële consequenties?

Antwoord 3

Voor de renovatie van de Eerste Kamer, Raad van State en Algemene Zaken heeft DOK Architecten naar tevredenheid van het Rijksvastgoedbedrijf een structuurontwerp en een Voorontwerp geleverd. De reeds gecontracteerde deelarchitecten werken dit in samenwerking met de uitvoerende partijen uit tot een uitvoeringsgereed plan. Dit heeft geen invloed op het tijdpad of het budget.

Voor de renovatie van de Tweede Kamer heeft OMA het Voorlopig Ontwerp in november 2018, conform planning, afgerond. In dit Voorlopig Ontwerp is al een aantal wensen, die in de zomer van 2018 door de gebruikers zijn aangegeven, meegenomen. Zo blijft het ledenrestaurant op dezelfde plek en komt er geen XL-vergaderzaal. Daarnaast bevat het Voorlopig Ontwerp van november 2018 veel techniek en logistiek; dat zijn punten waarvoor geldt dat vragen en discussiepunten inclusief de oplossingsmogelijkheden inmiddels goed in beeld zijn.

Indachtig het uitgangspunt dat de renovatie sober en doelmatig en binnen tijd en budget moet worden uitgevoerd zal OMA het Voorlopig Ontwerp aanpassen aan het herziene Programma van Eisen (dat het presidium in februari 2019 heeft vastgesteld) en voor de zomer afronden. Uitzondering hierop vormt de voorgenomen opdracht aan architect Pi de Bruijn.

Vraag 4

Wanneer denkt u nieuwe architecten te hebben gevonden? Wat wordt hun opdracht?

Antwoord 4

Wat nog voor de afronding van het Voorlopig Ontwerp moet worden opgepakt betreft voornamelijk gebouwdeel N, en dan met name die delen van N waar de gebruikers hun dagelijkse politieke werkzaamheden verrichten. De voorgenomen opdracht aan Pi de Bruijn betreft de ontwerpwerkzaamheden van gebouwdeel N op de begane grond (inclusief entree Pleinzijde), 1^e en 2^e verdieping waaronder de plenaire zaal, het ledenrestaurant, de vergaderen commissiezalen en de restaurants aan de Pleinzijde, gebruikmakend van werk dat reeds afgerond is. Het herziene Programma van Eisen vormt hiervoor de basis.

Ik zal u in de volgende voortgangsrapportage informeren over de besluitvorming rondom de architecten. Zoals eerder aangegeven zal elk besluit, dat in dit project genomen wordt, moeten voldoen aan de volgende criteria: het project moet sober en doelmatig worden uitgevoerd en passen binnen budget en planning, waarbij uiteraard is voldaan aan de wettelijke en technische eisen van de renovatie zoals opgenomen in het herziene Programma van Eisen. De wens van c.q. draagvlak bij de gebruikers weeg ik bij elk besluit mee. Bij dit omvangrijke project, waar altijd meer architecten bij betrokken zijn, is het essentieel om de werkzaamheden helder af te kunnen bakenen waarbij een goede onderlinge samenwerking tussen alle partijen noodzakelijk is.

Vraag 5

Zijn er consequenties voor het voorlopig voorontwerp van het Tweede Kamergebouw, waarvan de deadline reeds is verplaatst van september 2018 naar juni 2019?

Antwoord 5

Nee, op dit moment niet. De gewijzigde deadline van het Voorlopig Ontwerp is een gevolg van het herziene Programma van Eisen waarvoor ik de ruimte heb geboden en dat door de gebruikers van de Tweede Kamer in februari

---

² Architect Binnenhof aan de kant gezet (AD) d.d. 5 mrt 2019 via <https://www.ad.nl/politiek/architect-binnenhof-aan-de-kant-gezet-a127246e/>

2019 is vastgesteld. Dit wordt nog aangevuld met het programma van eisen beveiliging dat ik binnenkort verwacht en dat de basis vormt voor het ontwerp voor de ingang van de Hofplaats. Ik bekijk nog hoe dit in het ontwerpproces mee te nemen. Dit doet overigens niets af aan de overige mijlpalen van dit project zoals de verhuizing naar de tijdelijke huisvesting van de Tweede Kamer, op de Bezuidenhoutseweg 67.

Vraag 6

Onder verwijzing naar het algemeen overleg van 7 maart 2019, waarin u heeft aangegeven verbetermogelijkheden te zien in het «beter naast de gebruiker staan», hoe borgt u dat dit in het vervolg van het proces door het Rijksvastgoedbedrijf wordt gedaan?

Antwoord 6

Zoals ik in mijn eerste voortgangsrapportage heb vermeld, is een heldere governance in dit project cruciaal. Naar mijn oordeel is de governance op zichzelf op orde met een stuurgroep waarin alle gebruikers zijn vertegenwoordigd en met de bouwbegeleidingscommissie, het presidium en de commissie Binnenlandse Zaken als controlerend orgaan van de Tweede Kamer. Tegelijk is van het grootste belang dat we misverstanden vermijden en signalen tijdig over en weer oppakken en knopen doorhakken. Vandaar dat ik met de gebruikers van de Tweede Kamer wil bezien of het mogelijk is om wijzigingen in de bestaande projectstructuur aan te brengen – met respect voor ieders posities en belangen – om meer samen op te trekken, als aanvulling op de bestaande governance.

Vraag 7

In hoeverre deelt u de mening dat er hier sprake is van een gebrek aan controle en aansturing door het Rijksvastgoedbedrijf, zoals in het artikel wordt gesteld door een voormalig Rijksbouwmeester? Welke acties onderneemt u om eventuele gebreken aan controle en aansturing te verbeteren?

Antwoord 7

Zie het antwoord op vraag 6.

Vraag 8

Kunt u de vragen één voor één beantwoorden voorafgaand aan de voorzetting van het algemeen overleg Renovatie Binnenhof?

Antwoord 8

Ja